

Experimentul Pitești - reeducarea prin tortură

2007

film documentar de lung-metraj

Scenariul: Sorin Ilieșiu și Alin Mureșan

Regia: Sorin Ilieșiu

CONCEPȚIA REGIZORALĂ

Concepția regizorală a acestui film are ca scop revelarea, prin mijloace specific cinematografice, a *experimentului Pitești* - „cea mai cumplită barbarie a lumii contemporane”, cum o numea Al.Soljenițin.

Filmul va respira veridicitate și autenticitate. Nimic nu va părea fals, ireal, artificial, imaginat, contrafăcut. Adevărul va prima atât în formă, cât și în fond. Această atitudine, prin excelență documentară, va fi sugestivă și edificatoare.

Filmul își propune reconstituirea cinematografică a *experimentului Pitești*, atât la figurat, cât și, în cea mai mare parte, la propriu.

Concepția regizorală va avea la bază editarea alternantă, în paralel și prin inserție, a următoarelor materiale, structurate pe următoarele șase categorii :

1). În principal, **interviuri-mărturii cu foști deținuți politici** care, între anii 1949-1951, au fost victimele experimentului Pitești. Supraviețuitorii au astăzi vârste cuprinse între 78 și 85 de ani. *Experimentul Pitești* a fost realizat cu peste 1000 de deținuți politici, majoritatea studenți în momentul arestării. În prezent există sub 100 de supraviețuitori. Astăzi, doar o parte dintre ei nu ar dori să fie filmați. Majoritatea sunt de acord. Am convenit până în prezent cu circa 30-35 dintre dâșii să realizăm filmări de tip interviu-mărturie pentru a evoca - pentru filmul nostru documentar - propria experiență prin care au trecut acum 55-58 de ani. Includem în scenariu un fragment dintr-un interviu-pilot realizat de noi în iunie 2007 .

Filmările vor fi realizate astfel încât foștii deținuți politici să evoce, în fața aparatului de filmat, cât mai mult posibil din întregul adevăr, subiectiv și/sau obiectiv, despre ororile experimentului Pitești. Supraviețuitorii vor fi filmați în special la gros-plan, în vedere frontală, astfel încât să fie pus în valoare orice detaliu sugestiv al chipului celor care au trăit *experimentul Pitești*, și povestesc în fața aparatului de filmat ceea ce au trăit.

2). În film vor fi inserate secvențe cu **imagini de arhivă cinematografică** (în principal, jurnale cinematografice) din perioada 1949-1951 precum și din anii premergători, pentru a prezenta contextul istoric al *experimentului Pitești*.

3). Se vor realiza **filmări la închisorile unde a fost practicat *experimentul Pitești*** - închisorile din Pitești și Gherla, de la Canal și Târgu Ocna, precum și la Memorialul Victimelor

Comunismului și al Rezistenței de la Sighet. Se vor filma atât cadre generale, cât și detalii sugestive/semnificative.

4). Se vor realiza **interviuri cu personalități culturale de prestigiu** (istorici români și străini, filozofi, scriitori):

- Stéphane Courtois - Centre National de Recherches Scientifiques, Paris; coordonator / coautor *Cartea neagră a comunismului / [Le Livre noir du communisme](#). Crimes, terreurs, répression* - Robert Laffont, Paris, 1997
- Thomas Blanton, istoric, National Security Archives, George Washington University, Washington D.C.
- Vladimir Bukovski - celebrul scriitor disident sovietic, Cambridge, Marea Britanie
- Dennis Deletant – istoric, London University
- Helmut Müller-Enbergs, Oficiul Federal pentru Studierea Arhivelor STASI, Berlin
- Șerban Papacostea – istoric, academician
- Gabriel Liiceanu - directorul Editurii Humanitas care a editat colecția *Procesul comunismului*
- Andrei Pleșu
- Ana Blandiana – creatoarea Memorialului Sighet
- Vladimir Tismăneanu – politolog, profesor la Maryland University (SUA), președintele *Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România (CPADCR)* care a elaborat, în 2006, Raportul de condamnare a crimelor comunismului
- Alexandru Zub - academician, președintele Secției de științe istorice a Academiei Române, membru al CPADCR
- Romulus Rusan – directorul Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului din cadrul Academiei Civice, membru al CPADCR
- Horia-Roman Patapievici – scriitor, președintele Institutului Cultural Român, membru al CPADCR
- Marius Oprea – președintele Institutului de Investigare a Crimelor Comunistului din România, membru al CPADCR
- Stejărel Olaru – directorul general al Institutului de Investigare a Crimelor Comunistului din România
- Nicolae Manolescu – scriitor, membru al CPADCR
- Andrei Pippidi – istoric, membru al CPADCR

5). Se vor realiza **secvențe de reconstituire a unor metode utilizate în torturarea deținuților**.

Din rațiuni de deontologie, dar nu numai din acestea, reconstituirile vor fi făcute sub îndrumarea unor foști deținuți politici care au fost victime ale *experimentului Pitești*.

Se vor filma *personaje* (maximum 50 de personaje) interpretate de actori, actori-mimi și figuranți, într-un platou de filmare de dimensiuni relativ mari, cu minimum de decoruri, costume, recuzită generală specifică locurilor de detenție și recuzită specifică anumitor metode de tortură.

Pentru momentele-cheie ale reconstituirilor vom apela la o trupă de pantomimă - ideal, la trupa lui Dan Puric, actorii-mimi având excepționala capacitate de comunicare prin expresivitatea corpului.

Pentru a mări coeficientul de credibilitate, senzația de real pe care spectatorul o va avea la vizionarea filmului, imaginea va tinde spre abstractizare.

Filmarea se va face în cheie vizuală-abstractizantă: personajele din cadru, respectiv tortionarii și victimele, sau altfel spus - „reeducatorii” și „reeducații”, vor fi filmați în clar-obscur, în siluetă, în contralumină – astfel întâta umbra proprie să fie dominatoare față de lumina minimală proprie. Umbra devine astfel noua identitate a personajelor anonime: o identitatea fără identitate. Imaginea va fi decupată în detalii semnificative și în cadre largi. Imaginea în siluetă va fi uneori cea a umbrelor provenite de la personaje în acțiune sau a umbrelor proiectate pe un perete cu igrasie, alb-cenușiu, cu tencuiala căzută pe alocuri, cu denivelări rectilinii sau curbe, astfel încât umbrele să fie rupte, deformate brusc, având o dinamică imprezibilă. Umbrele vor fi alungite pe verticală precum personajele lui El Greco, prin filmarea în unghi de aproximativ 45 de grade față de planul peretelui pe care vor fi proiectate umbrele. Imaginea va respira un aer de sorginte expresionistă, dar fără ostentație, menținându-se în limitele credibilității necesare imaginii de reconstituire. Modalitatea de filmare va exploata la maximum posibilitățile de transfigurare a umbrei și forța de expresivitate a acesteia.

Ulterior, la montaj, muzica acestor imagini va fi, de asemenea, abstractă (muzică de pian); aceasta va fi ulterior mixată cu zgomote ale unor obiecte de tortură, cu zgomote de ambianță, cu „țipete” provenite de la instrumente muzicale (de preferință violoncelul, întrucât lungimea de undă a acestuia este cea mai apropiată de cea a vocii umane masculine); sunetul va avea uneori un efect de ecou diminuat; menționăm că în film nu vor exista strigăte/țipete provenite de la voce umană.

În același spirit al austerității coloanei sonore, cuvintele *reeducatorilor* și *reeducăților* din imagine vor fi inexistente sau minime. Uneori cuvântul rostit va fi înlocuit cu cel scris pe ecran – subtitrare cu rol explicativ sau sub formă de replică, precum în filmele mute.

Uneori, peste imaginile de reconstituire va fi suprapusă *vocea-document*, vocea înregistrată astăzi a unui fost deținut politic, care narează, evocă, explică – ceea ce vedem.

Pentru credibilizarea personajelor *interpretate* (deținuți subnutriți), se vor folosi figuranți cu aspect relativ scheletic (deținuții care au trecut prin experimentul Pitești aveau 35-40 de kg). În plus, uneori, imaginea va fi anamorfozată pe verticală (alungită) la postprocesare.

În cadrul genericului final se va menționa că *imaginile de reconstituiri au fost filmate sub îndrumarea foștilor deținuți politici.....* (se va indica numele acestora) *care, între anii 1949-1951 au fost victime ale experimentului Pitești.*

6). Filmul va avea un comentariu minimal, care va completa – acolo unde va fi nevoie – discursul verbal al interviurilor-mărturii care urmează a fi filmate. În comentariu vor putea fi inserate scurte fragmente din cartea lui Virgil Ierunca – „Fenomenul Pitești”.

Naratorul filmului va fi profesorul Alexandru Zub - academician, președintele Secției de științe istorice a Academiei Române. Acesta, filmat în ipostaze neconvenționale, informale, își va derula discursul narativ atât ca “voce din off”, cât și ca prezență vizuală (în diferite încadrături: plan mediu, prim plan și gros-plan). Filmarea naratorului se va realiza în simultan cu trei camere video, pentru cele trei categorii de încadrături menționate mai sus. Imaginea naratorului va apare intermitent, ea fiind editată în paralel cu imaginea celorlalte materiale din discursul vizual al filmului. Modul de rostire al naratorului va fi cel specific unui savant.